

> Lesbrief Studiekeuzespecial voor vmbo-mentoren

Beste mentor,

Het werkblad voor leerlingen heeft als doel om leerlingen écht betrokken te krijgen en actief te laten nadenken over hun studiekeuze. Daarnaast ervaren zij dankzij de opdrachten hoeveel invloed zij zelf hebben op hun studiekeuze en daarmee hun loopbaan en toekomst.

De meegeleverde PowerPoint is een introductie voor de Studiekeuzespecial en behandelt de belangrijkste zaken rondom studiekeuze. Je kunt beide materialen naast of juist los van elkaar inzetten in je mentor- of LOB-les.

In deze lesbrief vind je in het rood de uitwerkingen van de vragen en opdrachten van het werkblad. De schuingedrukte tekst is de uitwerking een *suggestie* die je kan helpen om duiding te geven aan de opdrachten. Voel je vrij om er een eigen draai aan te geven.

Uiteraard bepaal je zelf welke opdrachten passen in jouw LOB-les.

Heb je vragen over deze opdrachten? Je kunt dan het beste bij de decaan van jouw school terecht. Wil je toch contact met BiOND hierover? Stuur ons dan een e-mail via contact@biond.nu of gebruik ons contactformulier voor [inhoudelijke vragen](#). Je vraag komt dan direct bij mij terecht.

Veel succes en plezier namens het BiOND-team!

Niels Zintel

Beleidsmedewerker LOB vmbo bij BiOND

Vakvereniging voor begeleiders van jongeren op het voortgezet onderwijs en mbo

Aan de slag!

- 1) **Startopdracht:** Blader voor je de opdrachten op dit werkblad de Studiekeuzespecial (SKS) eerst eens op je gemak door. Noteer minimaal 1 paginanummer van de bladzijde die je aandacht trok.

Sla deze 'warming-up' opdracht niet over, maar laat de leerlingen vrij ontdekken en bied ruimte voor hun nieuwsgierigheid. Die nieuwsgierigheid is essentieel voor het studiekeuzeproces als geheel! Wanneer je merkt dat eerste leerlingen afgeleid raken kan je hen vragen naar eerste indruk. Zodra de klas als geheel klaar is met bladeren, kan je centraal de les vervolgen aan de hand van de PowerPoint en het werkblad.

- 2) **Vraag pag. 3:** Lees het voorwoord
- Wat zegt Minette van den Bemd over het maken van beslissingen?
 - Welk gevoel roept het woord avontuur bij je op? Bespreek en vergelijk je antwoord met een klasgenoot of met je ouder(s)/verzorger(s).

Antwoord:

- Het is de eerste stap naar een nieuw avontuur
- Eigen antwoord

Vaak zijn leerlingen angstig voor het nieuwe, het onbekende. Maak duidelijk dat die gevoelens er mogen zijn en als die gevoelens je in de weg zitten, de enige remedie is om ze 'aan te kijken' en ermee aan de slag te gaan. Als deze gevoelens worden genegeerd wordt het erger en kan je er depressief van worden.

De artikelen op bladzijde 6 en 9 gaan over (studiekeuze)stress

- 3) **Vraag pag. 6/9:** Herken jij dit gevoel wel eens? Waar raak jij gestrest van?
Eigen antwoord.
- 4) **Vraag:** Lees de artikelen en geef aan of de bewering juist of onjuist is.
Alle beweringen zijn onjuist.

Verdiepende opdracht:

- ▶ *Laat de leerlingen nadenken over waarom de beweringen niet kloppen.*
- ▶ *Welke van deze weggenomen misvattingen geeft de leerling de grootste opluchting?*
 - Tegen (keuze)stress kan je niks doen
Een goed zelfbeeld en een onderzoekende houding geven rust. Je kan jezelf niets verwijten als je er alles aan gedaan hebt.
 - Als je nu een 'verkeerde' studie kiest, zit je daar voor de rest van je leven aan vast.
Je moet zo'n 40 jaar werken en er is alle mogelijkheid om te veranderen van baan.
Bovendien leer je op de opleiding niet alleen een vak, maar ook vaardigheden die je in andere beroepen ook kunt inzetten.

c. Jij bent waarschijnlijk de enige leerling die niet weet wat je moet kiezen.

No-brainer! Iedereen ervaart vroeger of later wel eens twijfel over gemaakte keuzes!

d. Als je zelf echt niet kan kiezen, kun je het beste aan je ouders of de decaan vragen welke opleiding bij je past.

Natuurlijk kan een decaan en een ouder advies geven, maar uiteindelijk moet je altijd je eigen keuzes maken.

e. Wanneer onderdelen van een opleiding niet aansluiten bij je talent of interesses, moet je die opleiding niet kiezen.

De perfecte opleiding of beroep bestaat eigenlijk niet. Aan ieder werk zitten voor- én nadelen. Bovendien verandert jouw situatie naarmate je ouder wordt. Die ontwikkeling en ervaringen hebben invloed op je keuzes. Wat nu bij je past, past over 5 of 10 jaar misschien helemaal niet meer bij je. Anders zou je je leven lang blijven doen wat je als kind leuk vond, maar waarschijnlijk speel je niet meer met autootjes of poppen!

- 5) **Vraag pag. 14/15:** Welke tip is voor jou het meest waardevol? Maak de twee lijsten persoonlijk door beide 10 tips op volgorde van belangrijkheid te zetten (1= belangrijkste 10= minst belangrijk).

Eigen antwoord.

Door reflecterende vragen te stellen bij de persoonlijke top 10 kan je als studiekeuze, maar ook als mentor/coach inzicht krijgen waar mogelijke belemmeringen (angsten) zitten in het studiekeuze proces, maar ook 'blinde vlekken'.

Voorbeeldvragen:

- › *Waarom zet je deze tip op 1?*
- › *Vind je deze tip niet belangrijk omdat je hem onderaan zet?*

- 6) **Vraag pag. 16/17:** Hoe vind jij een balans tussen voor jezelf opkomen en niet te bijdehand of zelfs brutaal overkomen bij een stagebedrijf of werkgever?

Eigen antwoord.

Een goede voorbereiding is essentieel. Stel daarbij vragen zoals 'Wat voor bedrijf is het? Wat wordt er van werknemers verwacht?' etc.

Je hoeft jezelf niet anders voor te doen. Je bent wie je bent, maar dat betekent niet dat je je **gedrag** soms moet aanpassen aan de cultuur van een bedrijf! Op alle mbo-opleidingen is de beroepshouding onderdeel van het curriculum.

6a. Vraag: Noem 5 dingen die je kan doen om een goede eerste indruk achter te laten?

Eigen antwoord

- › Bereid je goed voor en 'ken' het bedrijf waar je wilt gaan stagelopen, ook als je de stageplek via school hebt toegewezen gekregen of via een 'kruiwagen' bent binnengekomen.
- › Zet je motivatie op papier.
 - › *Waarom wil jij stagelopen? Hoe kan het stagebedrijf jou daarbij helpen? Laat een docent of ouder meelezen en je feedback geven.*
- › Schenk aandacht aan je voorkomen en neem beleefdheidsvormen in acht.
 - › *Uiterlijk, kleding, verzorging -geen onaangename geur van bijvoorbeeld roken, hand geven, geen kauwgom in tijdens gesprek etc.*
- › Afspraken nakomen.
 - › *Op tijd komen, doen wat je hebt gezegd in een motivatiebrief of mail, geldende bedrijfsafspraken naleven zoals geen mobiele telefoon tijdens werkuren etc.*
- › Enthousiast zijn.
 - › *Laat zien dat je heel blij bent met de kans die je geboden wordt, toon interesse, luister naar je stagebegeleider en stel vragen, zorg dat je fit en uitgerust bent. Gapen tijdens een kennismaking of sollicitatiegesprek is echt een 'killer'.*

6b. Vraag: Hoe ga jij om met tegenslagen en teleurstellingen? Welke tips staan hierover in de tekst?

Eigen antwoord.

Goed om te benoemen; stagediscriminatie niet alleen op herkomst (achternaam) maar ook gender en beperkingen komen voor.

- › Relativeren van een vervelende situatie.
 - › *Het is niet het einde van wereld.*
- › Terug kijken op hoe de situatie is ontstaan en reflecteren op jouw aandeel hierin.
 - › *Had je dingen anders kunnen doen om de situatie te voorkomen? Ja > dan heb je een goede les gehad voor een volgende keer! Nee > je valt niets te verwijten. Soms gebeuren er dingen buiten jouw invloed om.*
- › In de (vetgedrukte blauwe) tekst: kruip niet in de slachtofferrol.
- › Eigen verantwoordelijkheid; de weg naar verandering begint bij jezelf!
- › Het leren omgaan met tegenslag is een proces dat je (uiteindelijk) sterker maakt
- › Schat jezelf op waarde: jij bent een topper, jij bent de toekomst. Als een bedrijf dat niet wil zien is dat hun gemis!
- › Ga langs bij bedrijven, laat je zien. Word je ondanks je inspanningen afgewezen, vraag je dan af of je überhaupt wel wilt werken voor zo'n werkgever.

7) **Vraag pag. 19:** Wat vertelt Femke over haar bezoeken aan open dagen?

Haar belangrijkste tip is om vragen te stellen. Niet alleen aan docenten/medewerkers, maar ook aan studenten.

8) **a. Vraag:** Welke andere tip zou jij aan iemand geven die naar een open dag gaat?

a. Eigen antwoord.

- ▶ Bereid je goed voor. Verzin van tevoren vragen.
- ▶ Ga niet in je eentje, maar neem iemand mee.
- ▶ Observeer hoe medewerkers en studenten omgaan met elkaar en met bezoekers van het evenement. Zie jij jezelf daar tussen lopen over een jaar en samenwerken.
- ▶ Let op je gevoel. Hoe reageert je lijf op de omgeving? Word je vrolijk of juist somber?
- ▶ Evalueer en plan vooruit.

b. Het uitwisselen van tips in peer groups sorteert vaak meer opbrengst/effect dan voorgekauwde antwoorden door de docent.

9) **Vraag pag. 21/23:** Vraag 3 volwassenen uit jouw omgeving welke opleiding hij/zij heeft gedaan en welke baantjes hij/zij allemaal heeft gehad. Begin maar met je docent.

a. Hoeveel van de ondervraagden zijn nog steeds werkzaam in het vakgebied waarvoor ze zijn opgeleid?

a. Eigen antwoord

*Deze opdracht is er uiteraard op gericht om enerzijds het belang en de daarmee gepaarde stress van de studiekeuze te **relativeren** en anderzijds om een **realistisch beeld** te schetsen van een moderne carrière. Steeds vaker werken starters parttime en leven lang werkzaam zijn binnen 1 functie of bij 1 en dezelfde werkgever is iets van de vorige eeuw. Toch is de nieuwe generatie nog steeds ‘besmet’ met dit ouderwetse denkbeeld over het arbeidsleven.*

b. Eigen antwoord

10) **Vraag:** Tiffany houdt van social media als Instagram. Soms lukt het om je vrije tijdsbesteding in te zetten in je werk of zelfs van je hobby je beroep te maken.

Wat zijn jouw hobby's en hoe zou je die kunnen inzetten voor je opleiding of beroep?

Wissel ideeën uit met een klasgenoot.

Eigen antwoord

*Onderliggend aan deze vraag is het **ultieme LOB-doel: volg je hart!** Waar kan ik je midden in de nacht voor wakker maken? Waar ben je goed in en kost je nauwelijks energie of levert zelfs energie op?*

Leerlingen leggen misschien zelf moeilijk verbanden tussen hobby / talent / (karakter)eigenschappen en een beroep, vaak door een gebrekkig beroepsbeeld. Een woordweb kan helpend zijn door een hobby / talent / eigenschap centraal te stellen en vrij te associëren wat je daar allemaal mee kan. Aan de uitkomsten kan je mogelijke werkzaamheden koppelen die passen bij een beroep.

11) **Vraag pag. 38/39:** Trek een lijn over jouw ideale schoolloopbaan.

a. Eigen antwoord.

Het is soms mogelijk om je schoolloopbaan te versnellen. Op sommige scholen is het mogelijk om een diploma te stapelen (na behalen van basis in één extra jaar een kader diploma). Een hbo-studie kan via de havo-route, maar natuurlijk ook via een mbo niveau 4 opleiding. En er zijn duale opleidingstrajecten, bijvoorbeeld via de vavo.

b. Eigen antwoord.

Laat de leerlingen nadenken over hun doorzettingsvermogen. Hoe ga je om met tegenslagen en wat doe je als je de motivatie verliest.

Tijdig signaleren en om hulp vragen voorkomt een hoop ellende!

12) **Pag. 25/35:** Informatie over een tussenjaar / studeren in het buitenland / op kamers gaan.

Eigen antwoord.

*Goed om te weten: leerlingen van 5 tot 16 jaar zijn **leerplichtig**. Een schooljaar in het buitenland valt ook onder leerplicht en is dus toegestaan. Jongeren tussen de 16 en 18 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald zijn **kwalificatieplichtig**.*

Een startkwalificatie is (minimaal) een havo-, vwo- of mbo-diploma (niveau 2 of hoger). De kwalificatieplicht geldt niet voor jongeren die praktijkonderwijs gevolgd hebben. Of onderwijs hebben gevolgd in de uitstroomprofielen.

13) **Vraag pag. 42/43:** Een ondersteuningsbehoefte heel divers (=voor iedereen anders).

Misschien heb je zelfs wel recht op ondersteuning zonder dat je daar zelf weet van hebt!

De meeste vmbo-leerlingen zijn nog geen 18 wanneer zij de school verlaten en zijn dus kwalificatieplichtig. Een leerplichtambtenaar kan vrijstelling van de leerplicht geven. Dit is bijvoorbeeld nodig als je als vmbo'er via een particuliere organisatie als Breekjaar je mbo-opleiding wil uitstellen.

Zonder diploma of startkwalificatie heb je een achterstand op de arbeidsmarkt.

Er zullen niet veel leerplichtige leerlingen/studenten zijn die vóór hun 18^e op kamers gaan. Vaak bieden specialistische vakopleidingen studenten die ver moeten reizen een woonoplossing aan, bijvoorbeeld op een campus of in een gastgezin.

14) **Vraag pag. 43:** Welk advies wordt er gegeven en wat zou jij een vriend(in) die twijfelt of hij (zij) om ondersteuning moet vragen bij een vervolgopleiding adviseren?

Ook voor leerlingen die geen ondersteuning nodig (denken te) hebben is het goed om inzichtelijk te krijgen welke ondersteuning er allemaal geboden kan worden. Wellicht dat ze daar tijdens de opleiding toch behoefte aan gaan krijgen.

Tijdens deze opdracht betreft mogelijk gevoelige onderwerpen en informatie. Let op leerlingen die zich onprettig voelen. Verplichten om deze opdracht te maken of om antwoorden uit te wisselen is dus niet verstandig.

Hoewel je nog steeds molenaar of schaapherder zou kunnen worden verdwijnen sommige beroepen van vroeger en komen er (in de toekomst) nieuwe beroepen voor in de plaats. Ook de regio waar je woont of wilt gaan werken heeft invloed op de keuze voor het beroep dat je wilt gaan uitoefenen. Het is verstandig om daar voor je kiest bij stil te staan.

De kern van het advies zou moeten zijn om het probleem of de gevoelens bespreekbaar te maken. Misschien in kleine stapjes. Eerst met familie of een vriend(in), dan met volwassene zoals de mentor of een vertrouwenspersoon op school en uiteindelijk met een ondersteuningscoördinator van de opleiding. Maak inzichtelijk dat niks doen en uitstellen het probleem doorgaans 'groter en complexer maakt'.

15) **Vraag pag. 46:** Maak een top 3 van jouw interesses, kwaliteiten en/of talenten

Eigen antwoord

In sommige groepen kan het helpen om een gezamenlijk woordweb te maken op het bord om leerlingen op weg te helpen of zelfs kunnen kiezen.

16) **Vraag:** Welke compliment(en) heb jij wel eens gehad over jouw interesses, kwaliteiten en/of talenten van een werkgever of een docent?

Eigen antwoord

*Wanneer leerlingen aangeven nog nooit een compliment te hebben gehad, laat ze dan elkaar complimenten geven. Het leukst is dat met een **activerende werkvorm:** Tafels en stoelen aan de kant. Laat de leerlingen rondlopen om elkaar complimenten te geven. Plak daarvoor een briefje op de rug en laat daar klasgenoten complimenten opschrijven. Geef zo nodig extra kaders aan wanneer je vermoedt dat de sfeer/veiligheid in de groep in het geding komt.*

17) **Vraag:** Scoor van 1-10 wat jij belangrijk vindt in je werk.

Eigen antwoord

18) **Vraag:** Wat had jij nog bij bovenstaande lijst opgeschreven als belangrijk?

Eigen antwoord

Het is nog wel goed om de antwoorden op deze vraag te inventariseren en klassikaal te bespreken.

19) **Vraag:**

Eigen antwoord

Leerlingen kunnen datgene wat ze belangrijk vinden in een vacature opzoeken of verwerken in een vraag aan de opleiding of potentiële werkgever en hebben daarmee verschillende factoren om een gedegen afweging te maken.

20) **Vraag:** Bespreek de tips met een klasgenoot en leg aan elkaar uit of je het eens of oneens bent met... (Pag. 48/49)

Eigen antwoord

Je kan deze opdracht in tweetallen doen, maar ook in een activerende spelvorm: maak een kring en gooi een balletje naar een leerling die moet reageren op tip a. Vervolgens mag deze leerling de bal naar een medeleerling gooien en laten reageren op een tip naar keuze van de gooier.

Dit kun je herhalen totdat de alle tips zijn besproken en er geen nieuwe argumenten meer zijn. Je kunt als spelleider ook het spel onderbreken en gericht vragen naar wie het juist oneens met een tip waar leerlingen tot dusver alleen nog maar met eens reageerden (of vice versa).

21) **Vraag pag. 55:** Bedenk voor elk van de 7 carrièreadviesen een beroeps interview vraag

1. Het is oké als je niet weet wat je wilt

Voorbeeldvraag: Hoe wist u dat dit beroep precies was wat u wilde?

2. Blijf je altijd ontwikkelen

Voorbeeldvraag: Welke doorgroeimogelijkheden zijn er in deze baan (bij dit bedrijf)?

3. Durf risico's te nemen

Voorbeeldvraag: Welke uitdagingen bent u tegengekomen in uw werk? Hoe was dat?

4. Er komt geen punt dat je gearriveerd bent

Voorbeeldvraag: Heeft u wel eens getwijfeld over uw werk? Waardoor kwam dat?

5. Aanpassingsvermogen is de belangrijkste eigenschap die je in jouw leven nodig zult hebben

Voorbeeldvraag: Aan welke dingen heeft u moeten wennen toen u met dit werk begon?

6. Blijf nieuwsgierig en blijf je verbazen

Voorbeeldvraag: Hoe houdt u uw werk interessant en leuk?

7. Wees niet bang om origineel te zijn

Voorbeeldvraag: Waaraan kunnen collega's u herkennen in uw werk? / Hoe onmisbaar bent u voor de organisatie?

22) **Vraag pag. 56/57:** Hier staat alles wat je moet weten over het mbo in een handig overzicht. Is er iets niet duidelijk? Vraag het je mentor of decaan!

23) **Vraag pag. 64,66 & 67:** informatie over de aanmeldprocedure.

24) **Bekijk pagina 70/71:** over de studiefinanciering voor mbo-studenten.

- a. **Vraag pag. 70/71:** Wat wordt er gezegd over studenten die nog geen 18 zijn? Tot je 18^e betaalt de overheid je lesgeld.

b. **Vraag:** Wat wordt er gezegd over studenten die BBL gaan doen?

De BBL wordt gezien als een deeltijdopleiding. Hierdoor heb je **geen recht** op studiefinanciering en een studentenreisproduct. Wel krijg je een stagevergoeding van je leerwerkplek. Het bedrijf betaalt in de meeste gevallen het lesgeld.

25) **Vraag:** Wat is het verschil tussen de financiering van niveau 1 & 2 opleidingen en de niveau 3 & 4 opleidingen?

De basisbeurs, aanvullende beurs en studenten OV voor studenten op niveau 1 & 2 zijn giften, maar voor studenten op niveau 3 & 4 is dat een lening die in principe moet worden terugbetaald, tenzij je binnen 10 jaar een mbo-diploma behaalt. Dan wordt de lening omgezet in een gift.

26) **Vraag:** Waar kun je terecht met vragen over studiefinanciering?

Alle vragen over de studiefinanciering kun je stellen aan DUO.